

myślna jest baśń, iż dobre ze złego często bywa. Okolicznościowe druczki wydali bibliofile łódzcy i lubelscy. Komilitoni z Łódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Książki przywieźli na zjazd *Grabarza książek. Obrazek z bruku miejskiego* Klemensa Junoszy, a bibliofile z Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki druczek poświęcony dwom ambasadorom książki – Hieronimowi Rafałowi Łopacińskiemu i Krzysztofowi Dąbrowskiemu.

Choć nie podjęto decyzji, gdzie i kiedy odbędzie się kolejny zjazd miłośników książki, to z pewnością kaliskie spotkanie bibliofilów nie było ostatnim.

Ewa Andrysiak

OD KSIĄŻKI DAWNEJ DO BIBLIOTEKI WIRTUALNEJ
– PRZEOBRAŻENIA BIBLIOLOGII POLSKIEJ.
NA MARGINESIE TRZYDZIESTOLECIA
INSTYTUTU INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOLOGII
UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
TORUŃ, 23–24 PAŹDZIERNIKA 2007

Jubileusz trzydziestolecia Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu stał się okazją do zorganizowania w dniach 23–24 października 2007 r. ogólnopolskiej konferencji naukowej pod tytułem *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej – przeobrażenia bibliologii polskiej*.

Celem spotkania było – obok prezentacji historii, obecnej kondycji naukowej i dydaktycznej toruńskiego Instytutu – stworzenie okazji do przedstawienia dorobku poszczególnych ośrodków bibliologicznych w Polsce, wskazanie tradycji badań z tego zakresu, a także przeobrażeń, jakie nastąpiły w ostatnim trzydziestoleciu.

Komitet Naukowy Konferencji tworzyli: prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel (przewodnicząca, UMK), prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz (UŁ), prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert (UW), dr hab. Ewa Głowacka, prof. UMK, dr hab. Iwona Imańska, prof. UMK.

Na program dwudniowej konferencji składały się: sesja plenarna oraz cztery panele dyskusyjne. W trakcie obrad przedstawiciele 12 polskich uczelni wysłuchali 24 referatów, ujętych przez organizatorów – obok sesji plenarnej – w trzy bloki tematyczne, obejmujące wybrane kierunki badań bibliologicznych: „Wokół dziejów książki”, „Z zagadnień informacji naukowej” oraz „Subdyscypliny bibliologiczne w badaniach współczesnych”.

Konferencja rozpoczęła się od części uroczystej, podkreślającej jubileuszowy charakter spotkania. Obrady sesji plenarnej otworzyła dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK w Toruniu, prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel, a następnie głos zabrali przedstawiciele władz uczelni – prorektor ds. Rozwoju i Informatyzacji dr hab. Grzegorz Jarzembski, prof. UMK i prof. dr hab. Waldemar Rezmer, dziekan Wydziału Nauk Historycznych UMK, w którego strukturach funkcjonuje obchodzący jubileusz instytut.

Na część naukową sesji plenarnej, której przewodniczyła dr hab. Maria Juda, prof. UMCS, złożyły się cztery referaty. Pierwszy z nich wygłosił prof. dr hab. Janusz Tondel (UMK). Wielowątkowe i oddające klimat minionego trzydziestolecia wystąpienie zatytułowane *Trzydzieści lat studiów bibliotekoznawczych w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu* spotkało się z gorącym odbiorem słuchaczy. Janusz Tondel, który pełnił przez trzynaście lat funkcję kierownika, później dyrektora toruńskiego ośrodka, szczegółowo omówił zarówno pierwsze lata funkcjonowania małego Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, powołanego do życia w 1976 r. w ramach Instytutu Filologii Polskiej, jak i okres dalszego rozwoju placówki, obfitujący w wiele burzliwych momentów. Zaznaczył, że przełomowe wydarzenie w dziejach Zakładu, włączonego z czasem do struktury organizacyjnej Instytutu Historii i Archiwistyki, nastąpiło w roku 1993, kiedy to został przekształcony w samodzielną Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Profesor Tondel zwrócił również uwagę na to, że kolejnym „krokiem milowym” w rozwoju kierowanej przez niego katedry stało się przekształcenie jej 1 stycznia 2004 r. w Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii. W pełnym emocji wystąpieniu J. Tondela nie zabrakło również osobistych dygresji i odniesień. Prelegent szczególnie wiele uwagi poświęcił pracownikom: tym, którzy odeszli na zawsze, i tym, którzy przeszli na emeryturę, a bez których toruński ośrodek nie mógłby powstać ani się rozwijać. Omówił prowadzone badania i osiągnięcia naukowe, także sukcesy dydaktyczne i organizacyjne toruńskiego ośrodka. Na zakończenie wyraził również przekonanie „o dobrze rysujących się perspektywach na przyszłość”.

Trzy kolejne prezentacje włączone do części otwierającej toruńskie spotkanie poświęcone były badaniom bibliologicznym i tradycjom kształcenia z tego zakresu w Polsce. Prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz (UŁ) w referacie *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ – pierwsza placówka akademickiego kształcenia bibliotekarzy w Polsce* przedstawiła najważniejsze wydarzenia, osiągnięcia naukowo-dydaktyczne oraz organizacyjne łódzkiego ośrodka. Wskazała również perspektywy działalności w najbliższej przyszłości. Szeroką prezentację dorobku badawczego Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie przygotowały trzy autorki: dr hab. Grażyna Wrona, dr Barbara Góra i dr Ewa Wójcik (AP im. KEN w Krakowie). W trzecim wystąpieniu, zatytułowanym *Dwie tendencje księgoznawstwa*, dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska (UŁ) wnikliwie zanalizowała publikacje Bolesława Świderskiego, co pozwoliło jej przedstawić oryginalne propozycje metodologiczne tego wybitnego badacza, które i dziś – świadcząc o żywotności jego koncepcji – godne są uwagi.

W porze poobiedniej obrady toczyły się już w dwóch sekcjach: „Kierunki badań bibliologicznych: wokół dziejów książki” (pod przewodnictwem prof. dr hab. Hanny Tadeusiewicz) oraz „Kierunki badań bibliologicznych: z zagadnień informacji naukowej” (obradę poprowadziła dr hab. Ewa Głowacka, prof. UMK).

Wystąpienia związane z blokiem problemowym „Wokół dziejów książki” obejmowały sześć referatów. Pierwszy z nich, autorstwa prof. dr hab. Anny Żbikowskiej-Migoń (UWr), związany był z ważnymi metodologicznymi problemami badań dziejów polskiej książki naukowej. Autorka wskazała potrzebę badań nad kształtem edytorskim polskiej książki naukowej XVIII i XIX wieku i podkreśliła, że powinny być one prowadzone z perspektywy funkcjonalności publikacji. Świadoma wagi problemu, przedstawiła program takich badań, który z pewnością stanowi niezwykle interesującą propozycję metodologiczną. Zbliżone

ujęcie tematu zaprezentowała dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresałwcew, prof. UWM, w referacie dotyczącym stanu i kierunków badań nad książką cyrylicą – także tą zachowaną w polskich zbiorach – oraz nad jej wytwórcami, działającymi na ziemiach polskich od XV do XVIII w. Dr hab. Maria Juda, prof. UMCS podjęła problem przywilejów drukarskich w dawnej Rzeczypospolitej, a swój interesujący wywód zilustrowała licznymi przykładami, aby na ich podstawie wskazać warunki, jakie musieli spełniać drukarze, by przywileje te uzyskać. W wystąpieniu dr Magdaleny Kwiatkowskiej (UŁ) *Rynek książki niebeletrystycznej w Królestwie Polskim na początku XX wieku. Kontynuacje i zmiany* autorka wskazała główne tendencje w działaniach wydawców – po roku 1905 – odpowiadających na różnicujące się potrzeby odbiorców, zwłaszcza publikacji dydaktycznych. Zupełnie inne obszary badawcze z zakresu historii książki spenetrowali dr Dariusz Spychała (UKW) i mgr Agnieszka Biały (UŚ). Pierwszego z badaczy zainteresowało miejsce książki w życiu wspólnot eremickich i zakonnych w wiekach IV–VI. Z kolei mgr Biały zajęła się problemami opisu i katalogowania dawnych opraw książkowych, przedstawiając je na przykładzie cennych zbiorów Zabłotkowej Biblioteki na Jasnej Górze w Częstochowie.

W drugiej, obradującej równoległe sekcji, referenci podejmowali tematy odnoszące się do szeroko pojętej informacji naukowej. Zaprezentowano cztery wystąpienia. Dr hab. Maria Próchnicka (UJ) w referacie *Informacja naukowa w Polsce w XXI wieku (2001–2006)* poddała analizie publikacje naukowe, projekty badawcze finansowane przez MNiSzW oraz konferencje naukowe. Prelegentka uwzględniła wskaźniki ilościowe działalności badawczej w dziedzinie informacji naukowej, a także cechy jakościowe, odnoszące się głównie do identyfikacji dominujących tematów badawczych, preferowanych orientacji metodologicznych oraz wskazania luk tematycznych i zaniedbanych badawczo pól w zakresie informacji naukowej w Polsce. Godny uwagi referat dr Sabiny Cisek (UJ) poświęcony był nauce o informacji na świecie w pierwszych latach XXI w. Autorka przedstawiła najważniejsze stanowiska epistemologiczno-metodologiczne oraz główne współczesne kierunki badań nauki o informacji (informacji naukowej), a podstawą jej analizy była zawartość czołowych czasopism anglojęzycznych z dziedziny INiB.

Szczegółowe zagadnienia z zakresu informacji naukowej, związane z badaniami akademickich internetowych źródeł elektronicznych, zaprezentowali młodzi badacze z toruńskiego Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii: mgr Natalia Pamuła-Cieślak oraz mgr Paweł Marzec. N. Pamuła-Cieślak omówiła problemy dotyczące kształcenia studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w kontekście wyszukiwania informacji i źródeł w Internecie, P. Marzec zaś przedstawił różne kryteria oceny użyteczności serwisów internetowych, wskazując na możliwości ich stosowania w badaniach jakościowych serwisów bibliotek akademickich.

Dzień pierwszy zakończył uroczysty bankiet, na który – oprócz uczestników konferencji – zaproszone zostało liczne grono gości, w tym przedstawiciele władz uczelni, instytucji związanych z instytutem, a także dawni i obecni współpracownicy toruńskiego ośrodka. Wieczorne spotkanie stało się doskonałą okazją do kontynuowania dyskusji – o bardziej już nieformalnym charakterze – dalszych wspomnień i podsumowań minionych lat.

W drugim dniu konferencji wystąpienia prezentowane były w dwóch, równoległych obradujących sekcjach, pod wspólnym hasłem: „Subdyscypliny bibliologiczne w badaniach współczesnych”.

Pierwszy panel, obejmujący pięć referatów, poprowadziła dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, prof. UWM. Dr hab. Małgorzata Komza, prof. UW, z perspektywy bibliologa podjęła interesujące rozważania na temat wzajemnych relacji wydawcy i ilustratora, wskazując, jak wpływają one na ukształtowanie edycji książki. Z kolei dr Małgorzata Czerwińska (Uniw. Zielonogórski) zajęła się książką literacką autorów z niepełnosprawnością wzroku. Przedstawiła interdyscyplinarny model badawczy, oparty na wypracowanym w bibliologii podejściu komunikacyjnym i funkcjonalnym, co z pewnością służyć może zarówno badaczom książki, jak i biblioterapeutom. Natomiast dr Małgorzata Stanuła (UJ) poświęciła swoje wystąpienie polskim badaniom nad etyką w bibliotekoznawstwie i nauce o informacji. Bez wątplenia jest to obecnie niezwykle ważny problem, zwłaszcza w bibliotekach, które stają wobec szczególnych dylematów natury etycznej, związanych nie tylko z obsługą nowych grup użytkowników, ale także z wyzwaniem, jakie niesie powszechny dostęp do informacji za pośrednictwem nowoczesnych technologii informacyjnych oraz multimedialnych.

W drugiej części sesji mgr Violetta Trella (UG) poruszyła nowy, interdyscyplinarny temat, dokonała bowiem analizy zagadnień związanych z cyberbiblioterapią, czyli komputerowym wspomaganie procesu biblioterapeutycznego w dobie społeczeństwa informacyjnego. Jej przemyślenia mogą być przydatne zarówno dla bibliotekarzy, jak i pedagogów, warto je również włączyć do treści programowych na specjalizacjach biblioterapeutycznych. Kształcenie bibliotekarzy i jego przemiany – od wczesnych lat powojennych do roku 2007 – przedstawił natomiast dr Kazimierz Adamczyk (UKW), ilustrując swoje rozważania losami instytucji bydgoskich, a zwłaszcza Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, funkcjonującej obecnie jako Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. W wypowiedzi K. Adamczyka nie zabrakło odniesień do interdyscyplinarności zajęć i badań prowadzonych w KINiB UKW.

Równoległe trwającym obradom drugiej sekcji przewodniczyła dr hab. Maria Próchnicka. W obrębie badań interdyscyplinarnych mieściło się wystąpienie dr Małgorzaty Góralskiej (UWr), która przedstawiła problemy związane z odtwarzaniem artefaktów kulturowych w nowym środowisku komunikacyjnym. Dwa kolejne referaty wiązały się – z prowadzonymi przez różne ośrodki – badaniami prasoznawczymi. Ten nurt reprezentowało ciekawe omówienie dr Eveliny Kristanovej (UŁ), dotyczące reklamy książki na łamach „Tygodnika Warszawskiego” w latach 1945–1948, a także referat dra Ryszarda Nowickiego (UKW), poświęcony *Powojennej ochronie zbiorów bibliotecznych na łamach prasy*.

Dr Monika Olczak-Kardas (Uniw. Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego, Kielce) nakreśliła obraz działalności wydawniczo-księgarskiej „Naszej Księgarni” w okresie międzywojennym. Przedstawiła źródła do badań ruchu wydawniczego na przykładzie „Naszej Księgarni”, ukazała również liczne problemy wynikających z ich rodzaju i niekompletności. Z problematyką komunikacji społecznej za pośrednictwem multimedialnych wiązały się referat dra Sebastiana D. Kotuły (UMCS). Autor zastanawiał się, czy programy telewizyjne poświęcone książkom mogą stanowić przedmiot zainteresowania bibliologii, uznając ostatecznie, że tak można je traktować.

Prezentowane w drugim dniu konferencji wystąpienia dowodzą bogactwa tematów badawczych, czasem z pogranicza tradycyjnie rozumianej bibliologii, realizowanych w różnych ośrodkach niemal całej Polski. Na ich podstawie wyraźnie widać, że współcze-

zna bibliologia jest dyscypliną integrującą wiele pozornie od siebie odległych obszarów nauki o książce, bibliotece i informacji, a nawet szerzej – humanistyki.

Wszystkie wypowiedzi i głosy w dyskusjach, prowadzonych po zakończeniu obrad w poszczególnych sekcjach, wyraźnie dowodziły szczególnego zainteresowania ze strony słuchaczy nowymi problemami i tematami podejmowanymi przez badaczy i realizowanymi w poszczególnych ośrodkach. Pytania i sugestie dotyczyły m.in. możliwości wykorzystania dostępnej wiedzy teoretycznej (np. w stosunku do rozwijającej się obecnie bardzo szybko biblioterapii), czy praktycznych przejawów rozwoju nowoczesnych technologii zarówno w badaniach, jak i kształceniu. W poszczególnych wypowiedziach uczestników dyskusji dało się zauważyć, że za szczególnie ważny należy uznać panujący obecnie interdyscyplinarny nurt badań. Podkreślano także możliwości rozwoju badań w zakresie szeroko pojętej bibliologii i tematów istniejących na pograniczu tej dyscypliny.

Konferencji towarzyszyła wystawa publikacji pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, będąca potwierdzeniem dorobku toruńskiego ośrodka.

Referaty wygłoszone w Toruniu na ogólnopolskiej konferencji naukowej *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej – przeobrażenia bibliologii polskiej. Na marginesie trzydziestolecia Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK w Toruniu* dokumentują tradycje i dorobek polskiej myśli bibliologicznej. Nie ulega wątpliwości, że wskazują także źródła oraz kierunki jej przemian, wraz z tymi, które wynikają z rozwoju technologii informatycznych. Wydaje się więc, że podstawowy cel toruńskiego spotkania – zorganizowanego na kanwie pięknego jubileuszu – został zrealizowany.

Na koniec warto dodać, że na rok 2008 zaplanowano publikację materiałów konferencyjnych, w odrębnym tomie obejmującym łącznie 21 tekstów (trzy na prośbę referentów zostały pominięte).

Dorota Degen

KRAKOWSKIE SPOTKANIE BADACZY KSIĄŻEK, CZASOPISM, BIBLIOTEK KRAKOWA I LWOWA XIX I XX WIEKU

W dniach 21–23 listopada 2007 r. już po raz dziewiąty odbyła się w Krakowie konferencja naukowa z cyklu „Kraków – Lwów: książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku”. Od ponad dwudziestu lat organizuje je Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej [AP] w Krakowie (wcześniej: Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej), najpierw nieregularnie, a od roku 1997 w cyklu dwuletnim.

Tak jak w latach ubiegłych w konferencji wzięło udział kilkudziesięciu prelegentów z różnych ośrodków badawczych w Polsce (m.in. z Katowic, Kielc, Łodzi, Torunia, Warszawy, Wrocławia i Zielonej Góry), a także reprezentujących ośrodki zagraniczne (niemieckie i ukraińskie). Wśród zaproszonych gości byli zarówno nauczyciele academic-